

UN RÉCIT EN GREC VULGAIRE DE LA CONSTRUCTION DE SAINTE-SOPHIE

Le récit que la construction de la grande église de Justinien suscita aussitôt après son achèvement a joui au cours des siècles d'une grande popularité. Le grand nombre des manuscrits qui nous ont transmis ce récit en sont le témoignage éclatant.

La première édition en a été donnée, d'après le Cod. Paris. 1712 et la version de Pseudo-Codinus (éd. Lambecius) par l'illustre Combes. Th. Preger a publié ensuite dans la Bibliothèque de Teubner — *Scriptores rerum Constantinopolitanarum*, fasc. prior, 1901 — son édition critique, basée sur les plus importants des manuscrits conservés dont il a fixé exactement la filiation. Le texte ainsi établi n'est pas très différent de celui de Banduri (*Imperium Orientale*, I, 3e partie, l. 4), et l'on peut croire que tous deux sont dérivés du même archétype. Quant à l'analyse des manuscrits employés par Preger, elle se trouve dans la préface de son édition aussi bien que dans l'étude spéciale publiée par lui dans la «*Byzantinische Zeitschrift*». ¹

Cette narration, embellie de bonne heure par la légende, exerça sur l'imagination des Byzantins une influence trop grande pour qu'elle pût laisser indifférents les auteurs de chroniques. Preger utilisa dans son travail celles de Glykas et de Pseudo-Dorothee de Monembasie.

Mais la célèbre *Διήγησις*, composée avant le milieu du IXe siècle, a été traduite et remaniée en grec vulgaire. La vogue de ces traductions est attestée par les manuscrits qui les contiennent aussi bien que par l'écho qu'elles ont suscité dans des livres populaires. La lecture de Pseudo-Dorothee nous laisse l'impression que cette rédaction populaire lui a servi de source pour le chapitre de Sainte-Sophie. De tels remaniements ne pouvaient naturellement pas avoir d'importance pour la détermination du texte transmis par un si grand nombre de manuscrits, et Preger a pu les négliger à juste titre.

Les manuscrits de cette rédaction populaire signalés par lui sont les suivants:

¹ *Die Erzählung vom Bau der Hagia Sophia*, t. 10 (1901), pp. 455-476.

1. Le Cod. Vindob. hist. gr. 129 (XVe-XVIe siècle); le Cod. Paris. gr. 1765 (XVIIe siècle), tous les deux proches de l'Anonymus Banduri;

2. Le Cod. Vatic. Ottob. 309 (XVIe siècle), proche du Vindob. 129;

3. Le Cod. Marc. VII 43 (daté de 1619) que le savant allemand ne connaît que par son titre.

En feuilletant le Catalogue of the Greek manuscripts on mount Athos de Sp. Lambros, nous avons remarqué 13 manuscrits qui renferment diverses variantes de notre récit. Parmi ces variantes Lampros n'en signale qu'une rédigée en grec vulgaire, à savoir celle du Cod. 4809 de l'Iwiron; elle porte ce titre: «Περὶ τῆς ἁγίας Σοφίας, πῶς ἐκινήθη ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἔκτισεν καὶ πόσον ἔξοδον ἔξοδίασεν καὶ πότε ἐκτίσθη καὶ πῶς ἐκλήθη ἁγία Σοφία».

Si la publication de ces compositions en grec vulgaire ne présente pas d'importance pour la critique du texte, elle offre pourtant un certain intérêt, du moins en ce qui concerne la langue. Il serait en effet intéressant de voir comment le traducteur rend la nomenclature technique du texte écrit en grec savant.

*

A notre connaissance, aucun de ces textes populaires n'a été publié jusqu'à présent¹ excepté le morceau publié par M. K. Dyovouniotis du code 204 du couvent Varlaam dans l'Ἱερὸς Σύνδεσμος (1911 N° 152 p. 9). Ce texte concerne le mobilier de l'église de Ste Sophie et est en relation avec notre texte (f. 183^v - 189^v). Le texte trouvé parmi les matériaux laissés par feu Sp. Lambros et publié dans le Νέος Ἑλληνομνήμων, t. 16 (1922) pp. 236-247, d'après le manuscrit 66 de Καρακάλον (Athous 1579), n'est pas rédigé en grec vulgaire et représente l'archétype d'où dérivent les versions publiées par Banduri et Preger. La fin seule en est différente: elle se rapproche de l'original reflété par la version de Pseudo-Codinus, car on y retrouve la même légende de l'abandon du maître maçon sur le toit de l'édifice et les péripéties de son salut.

Nous nous proposons par conséquent de publier cette fois la narration en grec vulgaire tirée du Cod. Marc. VII 43.

¹ De ce que Preger nous dit à propos de la version du Cod. Petropolitanus gr. 482, publiée par Vilinskij, nous ne pouvons pas nous faire une idée suffisante sur le caractère vulgaire de cette version.

Ce codex renferme d'abord une chronique en grec vulgaire depuis les origines jusqu'au règne de Constantin Paléologue. Elle occupe 128 feuillets du manuscrit. Le feuillet suivant a été déchiré, et la lamentation dialoguée des patriarchats qui vient immédiatement après a son début mutilé. Cette lamentation finit au feuillet 137^r et au verso lui fait suite le récit de la construction de Sainte-Sophie: « Διήγησις κατά πολλά ώραία περι τῆς ἁγίας Σοφίας, ποῖος τὴν ἔκτισε καὶ πόσες κολῶνες ἔχει καὶ πόσος ἔξοδος ἔγινεν ».

Le codex a été écrit en 1619, comme cela résulte d'une notice du copiste.¹ Il est d'une assez belle calligraphie, mais très négligemment orthographié.

Notre Διήγησις n'est qu'une traduction, qui pour le fond suit fidèlement l'archétype des textes en grec savant. Malgré son caractère vulgaire, la langue se ressent de l'influence de l'original. Le scribe ne fait parfois que transcrire directement les expressions qu'il ne peut pas traduire. En le comparant au texte de Preger, on constate que notre récit suit pas à pas l'enchaînement des idées de l'original. Pour faciliter cette comparaison, nous avons distribué la narration par alinéas correspondant aux chapitres du texte de Preger. Seulement les chapitres 21-22 de ce dernier texte ont été négligés par le copiste.

Une différence essentielle est à signaler à propos de la fin de ces deux narrations. Elle se prolonge dans notre texte vulgaire par l'énumération d'un certain nombre de faits de chronique: le synode contre Sévère, la peste, le tremblement de terre, la gloire et la fin tragique de Bélisaire, le pont sur le Sangarios et l'hérésie de l'empereur Justinien, — détails tirés sans doute de quelque chronique (chez Theophanes on les trouve presque tous sous la même forme abrégée), et qui se présentent aussi chez l'Anonyme de Banduri.

Un autre point où notre narration s'écarte également des autres, c'est l'épisode de l'écroulement de la coupole. Le texte de Preger aussi bien que celui de Banduri place cet écroulement au temps du successeur de Justinien. Notre version est à ce point de vue en accord avec les données de l'histoire.

*

Le texte que nous faisons suivre est une simple copie, vu les fautes de transcription dont il fourmille et son orthographe déplorable. Des formes comme ἀσίπου pour ἀσήμου, με τραχίλια ρ.μέτρα χίλια,

¹ « Τέλος εἴληφεν τὸ παρὸν βιβλίον, θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Στύλου πόνος ἐξ Ἰωαννῆνων, ἔτει αχιδ μαρτίφ ιδ' ».

ξανθὴν p. ῥαβδὴν etc. ne laissent aucun doute à cet égard. Le copiste, très bon calligraphe mais assez ignorant en fait de grammaire, ne pouvant pas comprendre par endroits le texte, le déforme sans gêne.

Pour en produire quelques exemples, il transcrit δημαρχουμάρου πρασίνου pour δημάρχου μέρους πρασίνου; βασιλείδιον p. θαλασσίδιον; les noms propres souffrent sous sa plume la même défiguration: Strategios le magister devient chez lui l'un des deux «stratèges» de l'empereur, Χηνόπουλος - Χιονόπουλος et Τρώϊλος - Τρώκλος.

Nous nous sommes borné naturellement à rétablir l'orthographe, sans charger inutilement l'appareil critique des innombrables fautes du copiste.

**Διήγησις κατά πολλά ὥραία περὶ τῆς ἁγίας Σοφίας, ποῖος f. 137^v
τὴν ἔκτισε καὶ πόσες κολῶνες ἔχει καὶ πόσος ἔξοδος ἔγινεν.**

Τὴν ἁγίαν Σοφίαν τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, πρῶτον μὲν τὴν ἔκτισεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος δρομικήν, ὡσάν τοῦ Ἁγαθονίκου καὶ τοῦ ἁγίου Ἁκα-
5 κίου. Καὶ πληρῶσας αὐτὴν ἔστησεν κολῶνας πολλὰς ἡγουν στήλας. Ἐστάθη f. 138^r
δὲ τὸ κτίσμα ἐκεῖνο χρόνους ἑβδομήντα τεσσάρους, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ
μεγάλου Θεοδοσίου, εἰς τὴν δευτέραν σύνοδον ὅπου ἔγινεν εἰς τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν, ἐβασίλευαν οἱ Ἄρειανοὶ καὶ ἐδυνάστευσαν καὶ ἑκατέκαυσαν τὴν
ἐκκλησίαν | αὐτήν. Ἦτιον δὲ πατριάρχης κὺρ Νεκτάριος καὶ ἐκάθοντον εἰς f. 138^v
10 τὴν ἁγίαν Ἐιρήνην τὴν ὁποίαν ἔκτισε ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Καὶ ἔκαμεν
δύο χρόνους ἀσκέπαστη καὶ ἐπρόσταξεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν
μάγιστρον αὐτοῦ ἡγουν τζαγουσίμπαση καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν σταυροθολίον f. 139^r
ἡγουν καμάραν γυριστήν. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας
τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔγινε μέγας φόνος εἰς τοὺς χριστιανούς ἕνας
15 ἀπὸ τὸν ἄλλον εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον ἡγουν εἰς τὸ Ἄτμεγιάνιν, εἰς τὴν ἡμέραν
ὅπου εἶχαν συνήθειαν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἔκαμαν πηλάλα. Ἐγινε | δὲ ἀναμέ- f. 139^v
σον αὐτῶν φιλονεικίαν ἀπὸ ἕναν πατρίκιον ἡγουν πασίαν καὶ ἀπὸ ἕναν
Ἐπάτιον ἡγουν γενιτζάραγαν, καὶ ἄλλου ἀκόμη δημάρχου μέρους πρασίνου
καὶ διὰ λευκῶν καὶ πρασίνων καὶ ἐσκοτώθησαν τριάντα πέντε χιλιάδες λαὸς
20 καὶ ἔλυπήθην ὁ βασιλεὺς λύπην μεγάλην διὰ τὴν σφαγὴν ὅπου ἔγινεν ἔξαφνα f. 140^r
εἰς τὸν λαόν. Λοιπὸν ἠθέλησε ὁ βασιλεὺς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐκεῖ
ἐβλέπει εἰς τὸν ὕπνον του ὅπου τὸν ἔμπνευσεν ὁ θεὸς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ

δ. πληρῶσαν 18-19. δημαρχουμάρου πρασίνου καὶ διαλευκὸν καὶ πρασίνον

βασιλέως νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν ὁποῦ νὰ μὴν ἔγινεν ἄλλος δεύτερος ἀπ' αὐτὸν εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ Ἄδὰμ ἕως τὴν σήμερον.

Καὶ οὕτως | ἔγραψε εἰς πᾶσαν ἀφέντην ἀνατολῆς καὶ δύσεως ὁποῦ f. 140^v
 ὄριζαν τοὺς τόπους ὅπου εὔρουν μάρμαρα ἔκλεκτὰ καὶ κολῶνας καὶ πορφύρα
 5 καὶ καγκελοθυρίδας ὁποῦ νὰ εἶναι ἐπιτήδεια διὰ ἐκκλησίαν, νὰ τοῦ τὰ προ-
 βαδίσουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ δὲ αὐθέντες ἐδέκτησαν τὰς ἐπιστολάς
 τοῦ βασιλέως | μετὰ χαρᾶς καὶ ἐσπούδαζε πᾶσα ἕνας νὰ θεραπεύσῃ τὸν βασι- f. 141^r
 λέαν μὲ τὰ πλέον καλῆτερα καὶ ἔκλεκτὰ μάρμαρα ὁποῦ ἐγύρευεν. Καὶ οὕτως
 ἐσύναξε πᾶσαν τὴν οἰκοδομὴν πᾶσα ἕνας ἀπὸ ναοὺς εἰδώλων ὁποῦ τοὺς ἐχα-
 10 λούσαν καὶ ἀπὸ παλαιὰ παλάτια, καὶ τὰ ἔστειλαν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ f. 141^v
 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ θαλάσσης καὶ ποταμῶν καὶ ἀπὸ ὄλον τὸν
 κόσμον, ἀνατολῆς καὶ δύσεως, ἄρκτου καὶ μεσημβρίας. Καὶ ἐκ τῆς μεγαλό-
 πολις Ῥώμης ἀπεστάλησαν οἱ ὀκτὼ κολῶνες οἱ μεγάλας καὶ τὲς ὀνόμασαν
 Ῥωμαῖτες. Ὁ κάποιος σύγκλητος τοῦ παλατίου Πλούταρχος | καὶ ἐπιστολο- f. 142^r
 15 γράφος ὁποῦ εὔρισκετον εἰς τὴν Ῥώμην τὲς εἶχαν καταδώσει κάποιοι Πέρσαι
 αὐτοῦ, καὶ ἦσαν αὐτὲς οἱ κολῶνες μιᾶς γυναικὸς χήρας, ὀνόματι Μαρκίας,
 ὁποῦ τὲς εἶχεν προῖκα καὶ ἦσαν μέσα εἰς ἕναν ναὸν τοῦ Ἥλιου πόλεως, τὸν
 ὁποῖον ναὸν τὸν ἔκτισεν Αὐρηλιανὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥώμης. Τὲς δὲ ἄλλες f. 142^v
 ὀκτὼ πράσινας κολῶνας τὰς ἀξιοθαύμαστες τὲς ἀπέστειλεν Κωνσταντῖνος ὁ
 20 στρατηγὸς ἀπὸ τὴν Ἐφεσον πελεκισμένας, τὰς δὲ ἐπίλοιπας κολῶνας ἤφεραν
 ἀπὸ τὴν Κύζικον ἤγουν τὴν Κίο καὶ ἄλλας ἀπὸ τὴν Ῥώμην καὶ ἀπὸ τὴν
 Τρωάδα καὶ ἀπὸ τὰ δωδεκάνησα καὶ | ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ ἀπὸ τὴν Κύπρον f. 143^r
 καὶ ἀπὸ τὴν Σάμον καὶ ἀπὸ τὴν Χίο καὶ ἀπὸ τὴν Ῥόδον καὶ ἀπὸ πᾶσα νησι
 καὶ ὅθεν σκεπάζει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας
 25 τὰ ἔστειλαν μὲ καράβια ἀπὸ θαλάσσης. Καὶ τοῦτο ἐσυλλογίσθη ὁ βασιλεὺς
 διὰ νὰ μὴν κοπιάζουν οἱ ἄνθρωποι καὶ | τὰ ἄλογα ζῶα, νὰ μὴν ἀναστενά- f. 143^v
 ζουν κουβαλῶντας, ὥρισε νὰ τὰ φέρουν διὰ θαλάσσης, ἵνα γένη εὐπρόσδε-
 κτον τὸ ἔργον εἰς τὸν θεόν. Λοιπὸν ἐσύναξε πᾶσαν οἰκοδομὴν διὰ χρόνους
 ἑπτὰ. Ἡ δὲ Μαρκία ὁποῦ εἶχεν προῖκα τὲς ὀκτὼ κολῶνες ἔγραψε γραφὴ f. 144^r
 30 πρὸς τὸν βασιλέαν οὕτως: «στέλνω σου, βασιλεῦ, ὀκτὼ κολῶνες, ὑπὲρ ψυχικὴν
 μου σωτηρίαν, ἴσιες εἰς τὸ μᾶκρος, εἰς τὸ πλάτος, εἰς τὸ χόντρος». Αὐτὸν
 γοῦν τὸν ναὸν ὁποῦ ἄρχισε ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς νὰ τὸν ἐκτίσῃ τὸν εἶχεν
 πρωτίητερα κτισμένον ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἐχά-
 35 λασεν καὶ τὸν ἔκτισε ἀπὸ θεμελίων. Καὶ ὅταν | ἄρχισε νὰ τὸν ἐκτίζη ἦτον f. 144^v

1. νὰ οἰκονομίση 8. μετὰ 13 ἡ ὁ. κ. ἡ μεγάλας 16. αὐταῖς ἡ κ. 21. Γκίω
 29. εἶχον

εἰς αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας. Καὶ τὸ ἕνα ὀσπίτιον ὁποῦ ἐγένη τὸ σκευοφυλάκιον ἦτον | μιᾶς γυναικὸς χήρας, τὸ ὄνομά της Ἄννα· καὶ τὸ ἐξετίμησαν λίτρας f. 146^r
 νομίσματα ὀγδοῆντα πέντε. Καὶ αὐτὴ εἶπεν· ὅτι “ἐγὼ δὲν τὸ πουλῶ τὸ ὀσπί-
 5 τιον μου, εἰάν με δώσῃ ὁ βασιλεὺς καὶ ἑκατὸν λίτρας νομίσματα.” Ἔστειλεν δὲ
 ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοὺς μεγαστάνους τοῦ πρὸς αὐτὴν παρακαλῶντας νὰ τὸ που-
 λήσῃ τοῦ βασιλέως | καὶ αὐτὴ τελείως δὲν ἤθελεν νὰ τὸ ἀκούσῃ. Τότε ἐση- f. 146^v
 κώθη ὁ βασιλεὺς ἀτὸς τοῦ σωματικῶς καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ἔπεσεν
 εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς παρακαλῶντας αὐτὴν ὅπως τοῦ πουλήσῃ τὸ ὀσπίτιον
 10 αὐτῆς· ἡ δὲ γυνὴ ὡς εἶδεν τὸν βασιλέα πῶς ἑκαταδέκτη καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸ
 ὀσπίτιον αὐτῆς ἔπεσε | πάραυτα καὶ ἐπροσκύνησε τὸν βασιλέαν καὶ εἶπεν· f. 146^r
 “δέσποτα βασιλεῦ, διὰ τὴν παρακάλεσίν σου δὲν θέλω τιμὴν καὶ ἀργύρια εἰς
 τὸ σπίτι μου, μόνον σὲ τὸ δίδω μετὰ χαρᾶς διὰ νὰ εὕρω μισθὸν ἐκ θεοῦ, νὰ
 ὀρίσῃς νὰ μνημονεύωμαι καὶ ἐγὼ εἰς τὸν γὰρ τοῦτον ὁποῦ βούλεσαι νὰ
 κτίσῃς.” Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπρόσταξε ὅτι νὰ μνημονεῦεται καὶ αὐτὴ ὁμοῦ μὲ f. 146^v
 15 τὸν βασιλέαν.

Ὁ δὲ ἄλλος τόπος ὁποῦ ὀνομάζεται τὸ ἅγιον φρέαρ καὶ ὄλον τὸ βῆμα
 καὶ ὁ τόπος τοῦ ἄμβωνος καὶ ἕως τὴν μέσην τοῦ ναοῦ ἦτον ὀσπίτιον ἑνὸς
 εὐνούχου ὀσπιαρίου, ὀνόματι Ἀντίοχος καὶ ἐτιμήθη λίτρας χρυσάφι τριάντα
 ὀκτώ· καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ πουλήσῃ τοῦ | βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἦτον f. 147^r
 20 φίλος τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγαθωσύνης καὶ δὲν ἤθελεν νὰ ἀδικήσῃ τινὰ καὶ
 δὲν εἶχεν τί νὰ κάμῃ. Λοιπὸν ἦτον δύο στρατηγοί, καὶ ὁ ἕνας ἦτον χασνα-
 τάρης τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοποιτὸς αὐτοῦ, καὶ ἔταξε τοῦ βασιλέως ὅτι
 νὰ κάμῃ μίαν τέχνην νὰ ἔλθῃ ὁ Ἀντίοχος νὰ παρακαλῇ τὸν | βασιλέαν νὰ f. 147^v
 πουλήσῃ τὸ σπίτι του. Ἦτον δὲ ὁ αὐτὸς πολλὰ ἀγαπητικὸς νὰ παγαίνει εἰς
 25 τὴν πηλάλα τῶν ἀλόγων νὰ πηλαλῇ ὅταν γίνεται ἱπποδρόμιον, ἤγουν τὴν
 ἡμέραν ὁποῦ ἐπηλαλοῦσαν τὰ ἄλογα εἰς τὸ Ἀτμεγιτάνιν· καὶ τὴν ἡμέραν
 ὁποῦ ἤθελε νὰ γένη ἡ πηλάλα τὸν | ἔπιασεν ὁ χασνατάρης καὶ τὸν ἔβαλεν f. 148^r
 εἰς τὴν φυλακὴν. Ὁ δὲ Ἀντίοχος ἐφώναζε μέσα ἀπὸ τὴν φυλακὴν ὅτι “ἐβγά-
 λετέ με νὰ ὑπάγω νὰ ἰδῶ τὴν ῥένταν τῶν ἀλόγων καὶ οὐχὶ μόνον τὸ σπίτι
 30 μου νὰ δώσω, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν μου, μόνον νὰ κάμω τὸ θέλημά μου καὶ
 τοῦ βασιλέως.” Καὶ οὕτως | τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ τὸν ὑπῆγαν f. 148^v
 εἰς τὸν βασιλέαν ὁποῦ ἐκάθοντον εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον καὶ ἔκαμαν τὴν ἐξεπού-
 λησιν τοῦ ὀσπιτίου καὶ ἔγραφεν ὁ κοιέστωρ καὶ ὄλοι τοῦ παλατίου πρότερον
 παρὰ νὰ ξεσελλώσουν τὰ ἄλογα, ὅτι ἦτον συνήθεια παλαιὰ ὅταν ἔρχοντον
 35 ὁ βασιλεὺς εἰς | τὴν πηλάλα, ἤγουν εἰς τὸ Μεγιτάνιν, πάραυτα ἔτρεχαν τὰ f. 149^r
 ἄλογα μὲ τὰ σαλιβάρια μόνον καὶ διὰ νὰ ἀργήσουν ἕως νὰ κάμουν τοῦ
 σπιτίου τὸ παζάρι ἀνέμενεν πᾶσα χρόνον, καὶ ἔκαμαν ἀπὸ τότε μόνον τὴν
 ὠραν ἐκείνην τὴν πηλάλα ὁποῦ ἐγένε τύπος.

Τὸ δὲ δεξιὸν μέρος ἕως τῆς | κολώνας τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἦτον ὀπί- f. 149^v
 τιον ἑνὸς εὐνούχου, ὀνόματι Χαρίτων τοῦ Χηνοπούλου, καὶ ἔδωκέν το μετὰ
 χαρᾶς καὶ εὐχαριστίας. Τὸ δὲ ἀριστερὸν μέρος τοῦ γυναικείου ἕως τὴν κολώνα
 τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ἦτον ὀπίτιον κάτινος ξενοδόχου,
 5 ὁ ὁποῖος ἔλεγεν· ὅτι “Ἄν | μὲ δώση ὁ βασιλεὺς τρεῖς δίπλες ὅτι χρήζει τὸ f. 150^v
 σπίτι μου, δὲν τοῦ τὸ δίδω, ἔὰν δὲν μὲ κάμη τὸ θέλημά μου ὁποῦ γυρεύω,
 ὅτι ὅταν γίνεται πηλάλα εἰς τὸ Ἄτμεγιδάνι νὰ τιμοῦμαι καὶ νὰ προσκυνοῦμαι
 καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοὺς τέσσαρους σαλιβαράτους ὁποῦ κρατοῦν τὰ ῥέτενα τῶν
 ἀλόγων. Καὶ ὥρισεν | ὁ βασιλεὺς νὰ τὸ ἔχη εἰς ἅπαντας αἰῶνας καὶ ἐπῆράν το f. 150^v
 10 ὁ κόσμος εἰς γέλοιοι· καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ ἵπποδρομίου ἐστολίσθη ἕνα ἀπανω-
 φόριον ἄσπρον, καὶ ἦτον ῥαντισμένο μέσοθεν ἀπὸ τὴν ὕφασίν του ῥάμματα
 μαῦρα, κόκκινα, πράσινα, ὀξεῖα καὶ πᾶσα λοῆς, καὶ ἐκάθετον μέσα τῶν
 κα|γκέλλων καὶ εἰς τὴν ῥάχην του ὀπίσω ἐπροσκυνοῦσαν οἱ τέσσαροι σαλιβα- f. 151^r
 15 ράτοι τῶν ἄρμάτων, πρὶν καβαλλικεύσουν ἀπάνω εἰς τὰ ἄρματα. Καὶ ἔγινε
 τύπος καὶ αὐτὸ καὶ ἐπωνόμασαν καὶ αὐτὸν ἄρχων τῶν καταχθονίων. Τὸ δὲ
 ἔμπασμα τοῦ ναοῦ καὶ οἱ τέσσαρες νάρθηκες καὶ ὁ λουτήρ καὶ τὰ περιὰύλιά f. 151^v
 του ὅλα ἦτον ὀπίτιον Ἰαμιανοῦ πατρικίου, καὶ ἐτιμήθη χρυσάφι λίτρας
 ἑννεήντα καὶ ἔδωκέν το τοῦ βασιλέως μετὰ χαρᾶς.

Τότε ὁ βασιλεὺς ἐμέτρησε τὸν τόπον καὶ ἤυρε πέτραν ῥιζιμαίαν ἀπὸ τὸ
 20 βῆμα μέσα καὶ ἕως τῆς κάτου πῆσου καὶ ἐθεμελίωσεν τὸ γυρὸν τῆς τὸ θεμέ-
 λιον τοῦ μεγά|λου <τρούλλου>· καὶ ἀπὸ τοὺς πῆσους ἕως τοῦ ἕξω νάρθηκος f. 152^r
 τὸ χαντάκι ὁποῦ ἀνέβρυνεν ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ τόπους. Καὶ ὅταν ἄρχισε νὰ κτίζη
 τὸ θεμέλιον ἐπροσκάλεσεν τὸν Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην καὶ ἐποίησεν εὐχὴν
 περὶ στάσεως τῆς ἐκκλησίας. Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐπίασε τὴν ἀσβέ-
 25 στην μὲ τὰ χέρι|ὰ του καὶ τὸ ἀστράκιον καὶ εὐχαρίστησεν τὸν θεὸν καὶ ἔρῳιξε f. 152^v
 εἰς τὸ θεμέλιον ἀρχήτεραν ἀπὸ ὅλους. Καὶ ὅταν ἄρχισαν νὰ κτίζουν τὸν ναόν,
 ἔκτισαν ἕνα σπίτι χρυσὸν καὶ εὐμορφον μὲ λιθάρια πολύτιμα καὶ τὸ ἐπωνό-
 μασαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ (ὁποῦ εἶναι σιμὰ τὸ ῥολόγιον
 ἡγουν τὸ βαπτιστήριον) διὰ | νὰ κάθεται ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀρχόντων νὰ f. 153^r
 30 παραφυλάττη· πολλὰς φορὰς ἔτρωγεν καὶ ἐκεῖ. Καὶ ἔκαμεν μίαν διαβαταρέαν
 ἀπὸ τὸ βασιλικὸν παλάτι ἕως τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, διὰ νὰ περνάγη νὰ
 ἔρχεται κάθε ὥραν, νὰ μὴν τὸν ἐβλέπουν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ παραστέκη
 τοὺς μαστόρους νὰ κτίζουν τὸν ναόν. | f. 153^v

Καὶ ἦτον καλφάδες ἑκατὸν καὶ πᾶσα ἕνας εἶχεν ἐργάτας ἑκατόν· καὶ οἱ
 35 μὲν πενήντα ἔκτιζαν τὴν μίαν μερέαν, καὶ οἱ ἄλλοι πενήντα μὲ τοὺς ἐργάτας
 ἔκτιζαν τὴν ἄλλην μερέαν, ὁποῦ ἦσαν ὅλοι χιλιάδες δέκα. Καὶ οἱ πέντε χιλιά-

2. Χινοπούλου ... με τὰ χαρὰς 4. Γεωργίου 7. καὶ νὰ προσκαλοῦμαι 15. αὐτῶ
 16. περὶ αὐλιά του 21. <τρούλλου> *suppleni* 30. διαβαταρίαν

δες ἔκτιζαν τὴν μίαν μερέαν, καὶ οἱ ἄλλοι πέντε χιλιάδες τὴν ἄλλην. Τοῦτο f. 154r
δὲ ἐπενόησεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔκαμεν διὰ νὰ συνερίζονται οἱ μαστόροι νὰ
σπουδαῖουν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ.

Καὶ καθὼς φαίνεται τώρα ὁλόγυρα ἡ ἐκκλησία ἄγγελος Κυρίου ἦλθεν
5 καὶ ἔδειξεν τὸν τόπον καὶ τὸν ἐμέτρησεν τοῦ βασιλέως εἰς τὸν ὕπνον του.
Ἦτον δὲ ὁ πρωτομάστορος ἐκεῖνος πολλὰ τεχνίτης | καὶ φρόνιμος εἰς τὰ ἀνα- f. 154v
καινίσματα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ λεπτότατος παρὰ φύσιν καὶ τί ἔκαμεν;
ἔπαιρνε τὰ φύλλα τῶν ἐτέων καὶ τὰ ἔβανε καὶ τὰ ἔβραζεν μὲ κριθάρι καὶ
ἐγίνοντο χυλός· καὶ οὕτως τὸν ἔπαιρνε καὶ τὸν ἔρριχνε εἰς τὸν ἀσβέστην μὲ
10 τὸ ἀστράκιν καὶ ἐμύζωνε ὁ ἀσβέστης καὶ ἦτον κολλη|τικὸς πολλὰ. Καὶ οὕτως f. 155r
ἔκαμεν μᾶζες τὸν ἀσβέστην μὲ τὸ ἀστράκιν ἕως οὐ ἀνέβαινε εἰς τὸ ὕψος
πῆγες πενήντα, καὶ τὸ πλάτος τῶν μαζῶν ἄλλες πενήντα καὶ τὸ χόντρος εἴκοσι.
Καὶ αὐτὸν τὸν ζωμὸν τῶν ἐτέων ὅπου ἔβραζεν μὲ τὸ κριθάρι δὲν τὸν ἔρριχνε
ζεστόν τόσον, οὔτε τόσον κρύον διὰ νὰ κολλήῃ· καὶ | ἀπάνω εἰς τὲς μᾶζες f. 155v
15 ἔβανε λιθάρια τρανὰ μεγέθει, τετράγωνα, διὰ νὰ ἰδῇ ἔαν κολλοῦσιν ὡσὰν
σίδηρον μὲ σίδηρον ὅταν βράζει εἰς τὴν φωτιάν.

Καὶ ὅταν ἀνέβη ἀπὸ τὸ θεμέλιον πῆγες δύο ἐξωδιάστησαν τετρακόσιες
πενήντα δύο λίτρες χρυσάφι, καθὼς γράφει ὁ ἐξοδιαστής τοῦ βασιλέως | ὅπου f. 156r
ἄφησε γραμμένον. Καὶ πᾶσαν ἡμέραν ἐκουβανοῦσαν ἄσπρα καὶ τὰ ἤφερναν
20 εἰς τὸ σπιτόπουλον ὅπου ἐφτίασεν ὁ βασιλεὺς σιμὰ εἰς τὸ ῥολόγιον. Καὶ ὅσοι
ἀνέβαζαν λιθάριον ἔπαιρναν ἀπὸ ἓνα ἄσπρον, διὰ νὰ μὴν βλασφημῇ τινὰς
καὶ βαρεθῇ βαστῶντας τὸ λιθάρι. Ἐνας δὲ ἀπὸ ἐκεῖ|νους ὅπου ἀνέβαζαν τρὺς f. 156v
λίθους ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν του βαστῶντας τὸν λίθον ἐβλασφήμησε καὶ διὰ
θαῦμα πολὺ παρευθὺς ἔπεσεν ἀπὸ ἄνω κάτω καὶ ἐσυντρίβη· τοῦτο δὲ ἔγινεν
25 διὰ νὰ ἰδοῦν οἱ ἄλλοι νὰ φοβηθοῦν. Ἐκαμεν δὲ καὶ τὲς ἐξοδες ὁ στρατηγὸς
ὁ χασανατάρης καὶ ἀδελφοποι|τὸς τοῦ βασιλέως. Καὶ ὡσὰν ὑψώθησαν οἱ f. 157r
πῆσοι ἴσια μὲ τὲς μεγάλες κολῶνες τὲς Ῥωμαῖες τὲς πράσινες ἐχάρη ὁ βασι-
λεὺς κατὰ πολλὰ χαρὰν μεγάλην καὶ πλέον εἰς θρόνον δὲν ἐκάθετον, μήτε
ὕπνος τοῦ ἔρχοντον, ἀλλ' ἐσπούδαζεν μετὰ ἐπιμελείας νὰ γένη τὸ ἔργον καὶ
30 ὑπή|γαινε κάθε ὥρα καὶ ἔβλεπε τοὺς τεχνίτας καὶ ἐκεῖνους ὅπου ἐπελεκοῦσαν f. 157v
τὰ λιθάρια καὶ τὰ μάρμαρα καὶ τὰ ξύλα καὶ ὄλους τοὺς κτιστάδες, καὶ τοὺς
ἐνουθέτα καὶ τοὺς ἐπαρκαλεῖ νὰ σπουδαῖουν τὸ ἔργον τους· χωριστὰ τοὺς
ἐδίδεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ δύο καὶ τρία ἄσπρα ἔξω ἀπὸ τὸ ἡμεροκάμα|τόν τους f. 158r
καὶ ἄλλα χαρίσματα διὰ νὰ προθυμοῦν τὸ ἔργον. Καὶ ὅταν ἔρχετον ὁ βασιλεὺς
35 νὰ βλέπῃ τοὺς μαιστόρους ἐφόριεν ἄσπρην φορεσίαν καὶ ὄξυ κεφαλόδεμα εἰς
τὴν κεφαλὴν καὶ ἐβάστα εἰς τὸ χέριν του λεπτὸν ῥαβδὶν κόκκινον.

10. ἐμίζονε 11. τῶν 13. αὐτῶν τῶν ζωμῶν 15. μεγέθεις τε τράκωνα
27. ἡ πίσσι 30. ἐπελεκάσαν 34. νὰ προθυμοῦν 36. ῥαβδῆν

Καὶ ὅταν ἐγύρισαν τοὺς τοίχους ἀπάνω νὰ κάμουν τὸν πρῶτον πάτον f. 158^v
 ἦτον ἡμέρα σαββάτω· καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς
 ἐργάτας σὺν παντὶ τῷ λαῷ· ἦτον δὲ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας. Ὁ δὲ πρωτομά-
 στορας εἶχεν υἱὸν ἕως δεκατεσσάρων χρόνων, καὶ ἄφηκέν τον νὰ φυλάγῃ τὰ
 5 ἐργαλεῖα τῆς κτιστικῆς ἀπάνω εἰς τὸν | πάτον τοῦ κτίσματος, καὶ αὐτὸς ὑπῆγεν f. 159^r
 εἰς τοῦ βασιλέως τὴν τράπεζαν. Τὸ δὲ παιδίον ὡς ἐκάθετον καὶ ἐφύλαγε τὰ
 ἐργαλεῖα τοῦ πατρὸς του, ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ἕνας εὐνοῦχος με φωτεινὰ φορέ-
 ματα στολισμένος καὶ φοβερὸς εἰς τὴν ὄψιν· καὶ ἄστραπτεν τὸ πρόσωπόν του
 ὡς ὁ ἥλιος καὶ ἐ|φαίνετον ὅτι εἶναι ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Καὶ f. 159^v
 10 λέγει τοῦ παιδίου· “τίνος χάριν ἄφηκαν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ οἱ τεχνίται καὶ
 ὑπᾶσι νὰ τρῶσι καὶ νὰ πίνουν νὰ μεθοῦν,; Καὶ ἀπεκρίθη τὸ παιδίον καὶ
 εἶπεν· “ἀφέντη, τώρα ἔρχονται καὶ δὲν ἀργοῦν,;. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς τὸ
 παιδίον· “ὑ|παγε, ἀλάησέ τους νὰ ἔλθουν ὀγλήγορα νὰ δουλεύσουν τὸ ἔργον f. 160^r
 τοῦ θεοῦ,;. Τὸ δὲ παιδίον ἀπεκρίθη μετὰ φόβου πολλοῦ· “ἀφέντη μου, φοβοῦ-
 15 μαι νὰ θπάγω, νὰ μὴν χαθῆ τίποτας ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα,;. Ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν
 πρὸς τὸ παιδίον· “ὑπαγε, καὶ ἐγὼ ὁμνύω σου ὅτι μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου
 κτίζεται τώρα, ἡ ὁποία εἶναι ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ὅπου ἔγιναν τὰ πάντα, νὰ μὴν f. 160^v
 ἀποχωρήσω ἀπ’ ἐδῶ ἕως νὰ ἔλθῃς ἐδῶ, ὅτι ἐκ θεοῦ ἀπεστάλθηκα νὰ φυλάττω
 ἐδῶ. Καὶ ὑπαγε, παιδί μου, εἰς ὁδὸν εἰρήνης καὶ ἐγὼ φυλάττω αὐτά,;. Ταῦτα
 20 ἀκούσας τὸ παιδίον ὑπῆγεν τρέχοντας εἰς τὴν βασιλικὴν τράπε|ζαν, τὸν δὲ f. 161^r
 ἄγγελον ἄφησε εἰς τὸ κτίσμα νὰ φυλάττῃ. Καὶ ὡς ὑπῆγεν εἰς τὴν τράπεζαν,
 εἶπεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὰ πάντα. Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὰ εἶπεν τοῦ βασιλέως·
 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔστειλεν ἐν τῷ ἅμα τζαγούσην εἰς τὸ ἅγιον κτίσμα, διὰ νὰ
 ἰδῆ τίς εἶναι ὅπου εἶπεν τοῦ παιδίου ταῦτα τὰ λόγια καὶ ἐφοβέριζεν τοὺς f. 161^v
 25 μαστόρους. Ὁ δὲ τζαγούσης ὑπῆγεν δρομαῖος καὶ τινὰν ἐκεῖ δὲν ἤφθεν. Καὶ
 οὕτως ἐγύρισεν. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπροσκάλεσεν ὅλους ἀπαντας τοὺς εὐνοῦχους
 τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειχεν τοῦ παιδίου ἕναν πρὸς ἕναν, μήνα εἶναι τινὰς
 ἀπ’ αὐτοὺς ὃν ἐώρακεν, | ἦγουν ἀπὸ ἐκείνους ὅπου εἶδεν τὸ παιδίον εἰς τὸ f. 162^r
 κτίσμα. Τὸ δὲ παιδίον εἶπεν τοῦ βασιλέως ὅτι ἀπ’ αὐτοὺς τινὰς δὲν ἐφάνη ἐκεῖ,
 30 ἀλλὰ καὶ τοιοῦτην θεωρίαν ὡσάν ἐκείνου ἀκόμη εἰς ἄνθρωπον δὲν εἶδα
 εἰς τὸν κόσμον, διότι ἐκεῖνος ἐφόριεν ἄσπρα καὶ τὸ πρόσωπόν του ἄστραπτεν
 ὡσάν φωτιάν. | Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τοῦ παιδίου ἐκατάλαβεν f. 162^v
 καὶ εἶπεν· “ἀληθῶς τὰ λόγια αὐτὰ καὶ ὁ ὄρκος ἐκ θεοῦ εἶναι καὶ ἄγγελος
 Κυρίου εἶναι αὐτὸς ὅπου ἐλάλησεν τοῦ παιδίου,;. Καὶ οὕτως ἐβόησεν ὁ βασι-
 35 λεὺς πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπεν· “Εὐχαριστῶ σοι, βασιλεῦ ἀόρατε, ὅτι ἐφανέ-
 ρωσας εἰς ἐμένα τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου καὶ τὴν ἀδημονίαν ὅπου f. 163^r
 εἶχα εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μου τὸ πῶς νὰ καλέσω τὸ ὄνομα
 τῆς ἁγίας ἐκκλησίας καὶ ἀποκαλύψῃς μου ὑπὸ θείου ἀγγέλου καὶ ἔστειλάς τον
 φύλακα αὐτῆς εἰς ἀπεράντους αἰῶνας,;. Καὶ ἀφ’ οὗ ἐπῆρην τὴν πληροφορίαν

1. τείχους

τοῦ ναοῦ τῆς “ἁγίας Σοφίας,, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύεται ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ὁ f. 163^v
 δὲ βασιλεὺς δὲν ἄφηκεν πλέον τὸ παιδίον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ναόν, διὰ νὰ μὴν
 ἀναχωρήσῃ ὁ ἄγγελος, μόνον νὰ μείνῃ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕως τὸν καιρὸν
 τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, νὰ φυλάττῃ τὸν ἅγιον ναόν. Συνεβουλευσατο ὁ
 5 βασιλεὺς τὸν πατριάρχην καὶ ἐπισκόπους καὶ ποιμένας καὶ πᾶσαν τὴν f. 164^r
 σύγκλητον αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν βουλὴν πάντες ὅτι τὸ παιδίον πλέον νὰ μὴν
 ὑπάγῃ εἰς τὸν ναόν, διὰ νὰ μὴν (ἀνα)χωρήσῃ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ πλέον, μόνον
 καθὼς ὑποσχέθη νὰ φυλάττῃ τὴν ἐκκλησίαν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.
 Ἡ δὲ κατοίκησις τοῦ ἀγγέλου εἶναι εἰς τὴν δεξιὰν μερῆαν τοῦ πῆνσου τοῦ f. 164^v
 10 μεγάλου τῆς ἀπάνω ἀψίδος ὅπου ἔρχεται εἰς τὸν λουτρὸν τὸν μέγαν. Ὁ δὲ
 βασιλεὺς ἔδωκεν χαρίσματα πολλὰ τοῦ παιδίου καὶ τὸ ἐπλούτισε καὶ τὸ ἀπέ-
 στειλεν μετὰ θελήματος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς τὰ δωδεκάνησα ὡς ἔξωρισμένος.
 Καὶ ὡσὰν ἤφεραν τὸ κτίσμα ἕως τὸν δεύτερον πάτον καὶ ἐγύρισαν τὲς f. 165^r
 ἀπάνω κολῶνες καὶ τὲς ὑψηλὰς κάμαρες καὶ ἐσκεπάσαν ἀπέξωθεν, ἐσώθη ὁ
 15 βίος ὁ βασιλικὸς καὶ ἔπεσεν ὁ βασιλεὺς εἰς μεγάλην καὶ πολλὴν ἀδημονίαν
 καὶ ἔστεκεν εἰς τοὺς ἀπάνω βασιμίδας καὶ ἔβλεπε τοὺς μαστόρους. Καὶ ἔμελ- f. 165^v
 λαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ γυρίσουν τὸν μέγαν τοῦρλον καὶ ἦτον ἡμέρα
 σαββάτω· καὶ δὲν ἤξευρεν πῶς νὰ κάμῃ διὰ χρυσίον νὰ πλερώσῃ τοὺς μαστό-
 ρους. Καὶ ἐκεῖ ἐφάνη ἕνας εὐνοῦχος ἀσπροφόρος καὶ λαμπρὸς ὡσπερ τὸν
 20 ἥλιον καὶ λέγει πρὸς τὸν βασιλέαν· “τί λυπεῖσαι, δέσποτά | μου,,; Ὁ δὲ βασι- f. 166^r
 λεὺς λέγει· ὅτι “τὸ χρυσάφι τοῦ παλατίου ἐσώθη καὶ εἰς αὐτὸ ἀδημονῶ, ὅτι
 δὲν ἔχω νὰ πλερώσω τοὺς μαστόρους,,. Ὁ δὲ λαμπροφόρος ἐκεῖνος εἶπεν
 τοῦ βασιλέως μετὰ χαρᾶς· “μὴ λυπῆσαι περὶ τούτου, ὦ βασιλεῦ, καὶ αὔριον
 ἀπὸ ταχὺ στεῖλέ μου ἀπὸ τοὺς πρώτους τῆς βασιλείας σου | πιστοὺς καὶ μου- f. 166^v
 25 λάρια, καὶ ἐγὼ τοὺς ἀκαρτερῶ εἰς τὴν Πόρταν τὴν Χρυσὴν καὶ νὰ σὲ δανείσω
 χρυσάφι φλωρία ὅσα χρειάζεσαι,,. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐσκοτίσθη καὶ ἀλησμόνησε
 νὰ τὸν ἐρωτήσῃ πῶς λέγουν τὸ ὄνομά του καὶ ποῦθεν εἶναι. Τῇ δὲ ἐπαύριον
 κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν κοιέστωρα | Βασιλίδην καὶ f. 167^r
 τὸν ἔπαρχον Θεόδωρον καὶ τὸν πατρίκιον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ καὶ ὑπη-
 30 ρέτας πενήντα καὶ μουλάρια εἴκοσι μετὰ βουλγίδας σαράντα. Καὶ ἐξελθόντες
 τὴν Χρυσέαν Πόρταν ἔξω εὐρόντες τὸν εὐνοῦχον (καὶ ἔλαμπεν ὡσπερ τὸν
 ἥλιον καὶ τὰ φορέματά του ἄσπρα καὶ ἦτον καβαλλάρης ἀπάνω εἰς κόκκινον f. 167^v
 ἄλογον), καὶ ἐπῆρэн τους καὶ ὑπῆγαν εἰς τόπον ὅπου ἐλέγετον Τριβουνάλιον
 καὶ αὐτοῦ ἐφάνησαν παλάτια χρυσόμορφα καὶ τρικλῖνοι κεκοσμημένοι· καὶ
 35 οὕτως ἐπέξυσαν ἀπὸ τὰ ἄλογα καὶ ἀνέβησαν ἀπάνω εἰς ἕνα κλινάριον ὀλό- f. 168^r
 χρυσον καὶ πολλὰ θανμαστόν. Καὶ οὕτως | ἐβγάξει ἀπὸ τὸν κόρφρον του
 κλειδίον ὀλόχρυσον καὶ ἀνοίξε μίαν κάμαραν καὶ ἦτον χρυσάφιν γεμάτων,
 ἦγουν φλωρία. Καὶ ἐπῆρэн ὁ εὐνοῦχος φτυάριν καὶ ἔβαλε εἰς πᾶσα βουλγι-

3. χωρήση 37. καμάραν

5 διον φτυαρίες τέσσαρες ἤγουν κεντηνάρια τέσσαρα εἰς πᾶσα βουλγίδιον, καὶ
 ἐγέμισε τὰ εἴκοσι βουλγίδια μὲ τὸ φτυάριον | καὶ ἐφόρτωσε τὰ μουλάρια καὶ f. 168^v
 ἀπέστειλέν τα τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐπαράγγειλέ τους ἔτσι· ὅτι «εἶπετε τοῦ βασι-
 λέως Ἰουσινιανοῦ νὰ κτίσῃ τὴν ἁγίαν Σοφίαν τοῦ θεοῦ λόγου». Καὶ οὕτως
 10 ἐσφάλισεν πάλιν τὸ κουβούκλιον ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ οὕτως οἱ βασιλικοὶ
 ἄνθρωποι ὑπῆγαν τὸν βίον εἰς τὸν | βασιλέαν, τὸν δὲ εὐνοῦχον ἄφησαν ἐκεῖ. f. 169^r
 Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς εἶδεν αὐτὸν τὸν βίον ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν
 εἰς ποῖον τόπον ὑπῆγαν καὶ ποῖος εἶναι ὁ εὐνοῦχος οὗτος, ἤγουν ἐκεῖνος ὁποῦ
 μᾶς ἀπέστειλεν τὴν τόσῃν δωρεάν. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ὁποῦ τὰ ἤφεραν εἶπον
 10 τοῦ βασιλέως τὸν | τόπον τοῦ παλατίου καὶ τὰ χρυσόμορφα κλινάρια καὶ τὲς f. 169^v
 κάμαρες τὲς χρυσὲς ὁποῦ εἶδον καὶ ὅσα εἶδαν ὅλα τοῦ τὰ ἐξηγήθησαν. Ὁ δὲ
 βασιλεὺς ἐπὶ τὴν αὖριον ἐπαντύχαινε νὰ ἔλθῃ ὁ εὐνοῦχος νὰ τοῦ ποιήσῃ
 μεγάλην τιμὴν καὶ τὴν ἀντίμειψιν διὰ τὴν καλωσύνην ὁποῦ τοῦ ἔκαμεν. Ὁ
 δὲ εὐνοῦχος | δὲν ἐφάνηκεν πλέον νὰ ἔλθῃ. Ὡς δὲ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι f. 170^r
 15 ἄργησεν ὁ εὐνοῦχος, ἔστειλεν δι' αὐτὸν ἐκείνους ὁποῦ ὑπῆγαν καὶ τοὺς ἔδωκε
 τὰ φλωρία. Καὶ ὡς ὑπῆγαν ἐκεῖ, μήτε παλάτια ἤθραν, μήτε ὀσπίτια, μήτε
 τὸ καθ' ὅλου ποδοβόλιν καὶ οὕτως ἐγύρισαν καὶ τὸ εἶπαν τοῦ βασιλέως. Καὶ
 ὁ βασιλεὺς | ὡς ἤκουσεν ἐξεπλάγη ἐπὶ τὸ παράδοξον τοῦ θαύματος καὶ ἔδωκεν f. 170^v
 20 δόξα τῷ θεῷ καὶ εἶπεν· «τώρα ἐγνώρισα ὅτι ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν ἅγιον
 20 ἄγγελον αὐτοῦ ὡς ἠθέλησεν καὶ μὲ χάρισεν τὴν τόσῃν δωρεάν τὴν θεοχάρακτον
 τοῦ χρυσοῦ».

Καὶ ὡς ἐσίμωσαν οἱ τεχνῖται νὰ τελειώσουν τὸ ἅγιον βῆμα | καὶ ἀπο- f. 171^r
 πάνω τὸν μύακον ἐβούλοντον νὰ ποιήσουν θυρίδας, διὰ νὰ φέγγουν ἀπάνω
 εἰς τὴν στέγην τοῦ ναοῦ, καὶ ὥρισεν ὁ βασιλεὺς τὸν πρωτομάστορην νὰ
 25 ποιήσῃ τὸ φωτιστήριον τεχνικὰ καὶ ἐπιτήδεια καὶ μονοκάμαρον, καὶ πάλαι
 ἔδοξεν τοῦ βασιλέως νὰ τὸ ποιήσουν δικάμαρον, διὰ νὰ μὴν ἔχῃ | βάρος f. 171^v
 μοναχόν του πολὺ ἀπάνω του, διότι εἰς ἐκείνην τὴν μερέαν δὲν ἔβαλαν
 δυναμάρια δυνατὰ ὡσὰν ἔβαλαν εἰς τοὺς νάρθηκους καὶ εἰς τὰ πλευρά. Οἱ
 δὲ ἐπίλοιποι μᾶστοροι καὶ ὁ λαὸς ἔλεγαν μίαν κάμαρα σώνει νὰ φέγγῃ ὅλον
 30 τὸν ναόν, ὁ δὲ πρωτομάστορῃς ἀδημόνει πολλὰ πᾶς | εἶπεν ὁ βασιλεὺς εἰς f. 172^r
 τὸ πρῶτον νὰ κάμῃ μίαν κάμαραν καὶ ὕστερον πάλιν ἐμετανόησε καὶ εἶπε
 δύο, καὶ εἰς αὐτὸ δὲν εἶχε τί νὰ κάμῃ. Καὶ ἦτον εἰς πολλὴν ἀθυμίαν, καὶ
 τὴν τετάρτην ἡμέραν, ὥρα τρίτῃ τῆς ἡμέρας, ἐφάνη εἰς τὸν πρωτομάστορα
 ἄγγελος Κυρίου εἰς ὁμοιότητα τοῦ βασιλέως, φο|ρεμένος ἄσπρον καβάνιν καὶ f. 17
 35 ἐφόρειεν καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν στέφανον καὶ εἰς τοὺς πόδας του κόκκινα ὑπο-
 δῆματα καὶ εἰς τὸ χεῖρον του ἐβάστα ῥαβδὶν βασιλικόν, καὶ λέγει τοῦ πρωτο-
 μαστόρου· ὅτι «θέλω νὰ κάμῃς τὸν φεγγίτην τρικάμαρον μὲ τρία στόματα,
 εἰς τύπον καὶ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, | Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύ- f. 1

4. νὰ κτίσαι 11. κάμαρες οἶδαν 12. ἄριον 17. ποδοβολίν 34. καβάδην

ματος». Ταῦτα εἶπεν ὁ ἄγγελος καὶ ἔγινεν ἄφαντος. Ὁ δὲ πρωτομάστορος
 ἔξεπλάγη καὶ ἔδραμεν εἰς τὸν βασιλεῖαν καταπόδι θυμωμένος καὶ λέγει αὐτῷ
 “ὦ δέσποτα βασιλεῦ, διὰ τί δὲν στέκεις εἰς τὸν λόγον σου; τὸ μὲν πρῶτον
 ὤρισες νὰ κάμωμεν μίαν θυρίδαν, ὕστερον ὤρισες πάλιν δύο καὶ τώρα ὁποῦ f. 173v
 5 ἄρχισαν νὰ τὲς ἐφτιάνω ἤλθες καὶ μὲ λέγεις ὅτι νὰ ποιήσω τὲς θυρίδας τοῦ
 βήματος εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς εἶπεν πρὸς τὸν πρωτομάστορη “πίστευσον, ἀδελφέ,
 ἐν τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ | μου ὅτι ἀκόμη δὲν ἐβγήκα ἔξω, ἀμὴ ἄς δοξά- f. 174r
 σωμεν καὶ οἱ δύο μας τὸν θεὸν καὶ νὰ ἡξέρης ἐκεῖνος ὁποῦ σὲ πρόσταξεν
 10 ἄγγελος Κυρίου ἦτον, καὶ κάμε κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀγγέλου τὸ ἅγιον θυρί-
 διον τρικάμαρον».

Καὶ οὕτως ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Τρώϊλον τὸν σπαθοκουβουκλάριον καὶ
 τὸν ἔπαρχον Θεόδωρον | καὶ τὸν Βασιλίδην κοιέσιτωρα εἰς τὸ νησίον τῆς f. 174v
 Ῥόδου κοὶ ἔκαμαν βήσαλα κατὰ τὸν πληθὸν τῆς Ῥόδου τετράγωνα καὶ πολλὰ
 15 μεγάλα, καὶ τὰ ἔγραφαν μὲ σφραγιδες ὁποῦ ἔγραφαν οὕτως: “ὁ θεὸς ἐν μέσῳ
 αὐτῆς καὶ οὐ σαλευθήσεται». Καὶ σταθμὸς τῶν δώδεκα βησάλων ἀπάνω ἦτον
 ἴσια, ἴσια καὶ | ἓνα τῶν ἄλλων τῶν δώδεκα νὰ ἔρχονται ἴσια, ἦτον δὲ ὁ f. 175r
 πληθὸς ἐκεῖνος πολλὰ ἐλαφρὸς. Καὶ ὥσάν ἐτελείωσαν τὲς τέσσαρις μεγάλες
 κάμαρες τοῦ λουτροῦ ἄρχισαν νὰ γυρίζουν τὸν μέγαν τοῦρλον, ἔβαλαν ἀπὸ
 20 τὰ δώδεκα τοῦβλα καὶ τὰ ἔκαμαν ὥσάν σπιτόπουλα καὶ ἔβαλαν μέσα λείψανα
 ἁγίων καὶ | ἔβαλαν οἱ ἱερεῖς εὐχὴν διὰ στάσεως τοῦ ναοῦ. Καὶ ἔιζη ἔκαμαν f. 175v
 οἱ τεχνῖται τὰ βήσαλα ἐκεῖνα μὲ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, ἕως ὁποῦ ἐτελειώθη
 ὁ τοῦρλος.

Καὶ οὕτως τὸν ἔκατεχύσωσεν ὅλον τὸν ναὸν ἀπὸ χρυσάφιν καθαρὸν.
 25 Καὶ ἐτελείωσαν καὶ ἐκείνην τὴν λαμπρὰν μαρμάρωσιν καὶ ἐχρῦ|σωσε καὶ τὰ f. 176r
 κολλήσματα τῶν μαρμάρων καὶ τὰ κεφαλοκόλωνα καὶ ὅλον τὸν στολισμὸν
 τῆς ἐκκλησίας, ὁμοίως καὶ τὸν πάτον τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεῦτερον. Καὶ τόσον
 χρυσάφιν ἔβαλεν εἰς τὸν ναόν, ὅτι ἦτον δύο δάκτυλα τὸ χόντρος, τὰ δὲ πλάγια
 τοῦ ναοῦ τοῦ δίπατου καὶ τρίπατου καὶ τοῦ | νάρθηκος μέσα καὶ ἔξω ὅλον f. 176v
 30 μετὰ χρυσαφίου καὶ χρυσομουσείου λαμπροῦ τὰ ἔκαμαν, ὁμοίως καὶ τὲς πε-
 ροῦγες τοῦ ναοῦ ἕως ἔξω τῆς αὐλῆς τὲς ὀρθομαρμάρωσεν, ὅλες μὲ χρυσάφι
 τὲς ἐστόλισεν. Ἡ δὲ στρώσις τοῦ ναοῦ εἶναι μετὰ λεπτῶν μαρμάρων πολυτί-
 μων, διότι ἔδωκεν καὶ τὰ ἔξυσαν καὶ τὰ ἐστλίβωσαν· τὰ δὲ ἔξω τοῦ ναοῦ τὰ f. 177r
 ἔστρωσαν μὲ πλάκες πέτρινες καὶ αὐτὲς πολυτίμες καὶ μεγάλες.

35 Τὸ δὲ ἅγιον θυσιαστήριον μέσα τὴν στρώσιν αὐτοῦ ἔκαμεν μὲ ἀσήμιν
 καὶ χρυσάφιν λαμπρόν, τὰ δὲ στήθη τῆς ἐκκλησίας τὸ γῦρον ὅλα καὶ τὲς
 κολῶνες τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ τὸ κουβούκλιον τῶν ἀπάνω κολώνων καὶ f. 177v

3. τὸν μὲν 9. νὰ ἡξέρης 12. Τρώϊλον 13. κέσιτωρα 14. τετράγωνα 15. ἐμὲ
 σω αὐτῆς 16. βήσαλον 18. τέσσαροις 30. χρυσομουσείου 33. ἐσπλήθωσαν

τὲς γύρωθεν κολῶνες ὅλες τὲς ἐχρύσωσεν τὸ γῦρον. Ἔκαμεν δὲ καὶ πόρτας καὶ κατεχρύσωσεν αὐτάς. Τὰ δὲ παραστάματα καὶ κατώφλια ἐποίησεν ἀπὸ χαλκοῦ, ἤλεκτρον καὶ ἀσήμου, ἥγουν κύπρινες ὀποῦ κάμνουν τὲς λουμπάρδες. Ἔκαμεν δὲ καὶ | τέσσαρις τράπεζες ἀργυρῆς σταυροειδῶς τὸ γῦρον τῆς μεγά- f. 178^r
 5 λης τραπέζης.

Βουλόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς νὰ κάμη καὶ νὰ κατασκευάσῃ μίαν μεγάλην ἁγίαν τράπεζαν ἀκατανόητον ὀποῦ νὰ μὴν δύναται τινὰς νὰ τὴν τιμῆσῃ ὑπὸ πολυπειρίας τεχνίτου μήτε ἀνθρώπου νοῦς νὰ τὴν καταλάβῃ, καὶ οὕτως f. 178^v
 ἐπροσκάλεσεν ἀνθρώπους σοφοὺς τεχνίτας καὶ συνετοὺς καὶ ἐσυνεβουλεύσατο
 10 αὐτοὺς πῶς νὰ κάμη τοῦτο τὸ ἔργον. Καὶ αὐτοὶ τοῦ εἶπαν τοῦ βασιλέως ὅτι νὰ βάλῃ εἰς τὸ χωνευτήριον χρυσάφι, ἀσήμιν, κύπρον, μολύβιν, σίδηρον, γυαλίν, λίθους τιμίους, σμάραγδον, μαργαριτάριν, μαγγήτας, ὄνυχιонаς, f. 179^r
 ζάμβυκας, κρύσταλλον, ἀδάμαντο καὶ ἄλλα πολλὰ ἕως ἑβδομηντα γενεῆς, καὶ ἔτριψέν τα ὅλα καὶ τὰ ἔβαλαν εἰς τὸ χωνὶν χρυσόν τε καὶ ἀργυρόν καὶ τὰ
 15 πάντα ὅλα τὰ ἔβαλαν εἰς τὸ πῦρ καὶ τὰ ἐχώνευσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ὁ πρωτομάστορος ἔβλεπον θεῖον ἄγγελον καὶ ἐπαράστεκεν αὐτὰ καὶ ἀνάδευεν f. 179^v
 αὐτὰ μέσα εἰς τὸν λέβητα. Καὶ ὡσὰν ἀνάλυσαν καλά, τὰ ἐπῆραν οἱ τεχνίτες καὶ τὰ ἔχυσαν εἰς καλούπιν ὀποῦ τὸ εἶχαν ἠτοιμασμένον καὶ ἔγινεν ἡ ἁγία καὶ θαυμαστὴ τράπεζα χρυσοστόλιστη καὶ λεπτοτάτη κατὰ πολλὰ καὶ ἀκατα-
 20 νόητος· καὶ ἔστό | λισέν τὴν ὁ βασιλεὺς ὀλόγυρα χρυσάφιν καὶ ἀσήμιν καθαρὸν f. 180^r
 καὶ μαργαριτάρι πολύτιμον καὶ λίθους τιμίους. Καὶ οὕτως ἀσήμωσε δώδεκα κολῶνες καὶ ἔστησέν τὴν ἀπάνω, καὶ ἐχρύσωσεν αὐτάς καὶ ἐθροιάσεν τὴν μετὰ λειψάνων ἁγίων μαρτύρων. Τὸ δὲ θαλασσιδίων τὸ ἀποκάτω τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ τὰς βασιμίδας καὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τὴν γῆν ὅλον μὲ ἀσήμιν f. 180^v
 25 καθαρὸν τὰ ἐστόλισεν, τὸ ὀποῖον ἀνέβαινε ὁ πατριάρχης καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ἀσπάζοντον τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ὅταν ἔμελλον νὰ λειτουργήσουν. Ποῖος δὲ νοῦς ἐδύνετον νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ τὸ εἶδος τῆς ἁγίας | τραπέζης; f. 181^r
 διότι πολλὰς χρόας καὶ στιλβότητα ἄλλαζεν, ὅτι ὅταν τὴν ἔβλεπες ἔδινε πᾶσα λογῆς καὶ γενεᾶς χρόες, τὴν μὲν μίαν μερέαν ἔδειχεν ὀξεῖα, τὴν ἄλλην χρυσῆν, τὴν ἄλλην ἀργυρῆν, τὴν ἄλλην ἐξήστραπεν, τὴν ἄλλην ἀσπιθοβόλα, τὴν ἄλλην ἐπορφύριζεν τὰς ἀκτῖνας ὡσπερ τὸν ἥλιον, | ἀπὸ τὲς πολλὰς γίεις ἐκυματίζεν f. 181^v
 30 καὶ ὡς θάλασσα. Αὐτὴ δὲ ἡ ἁγία τράπεζος ἔκαμεν πολλὰς ἰατρείας ψυχῆς καὶ σώματος, δαίμονας ἀπεδίωξεν καὶ πολλὰ θαύματα ἔκαμεν.

Ἔκαμεν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πολλὰς πόρτας εὐμορφας καὶ ὠραίας καὶ ὅλες
 35 τὲς ἀσήμωσεν. Ἦσαν δὲ αὐταὶ αἱ πόρται | ἀπὸ τὰ ξύλα τῆς κιβωτοῦ ὀποῦ f. 182^r
 ἔκαμεν ὁ Νῶε. Ἐβουλήθη δὲ νὰ ἀσημώσῃ καὶ τὸν πάτον καὶ δὲν τὸν ἀφῆσαν οἱ σύμβουλοι τῆς βασιλείας, ὅτι τὸν εἶπαν πῶς θέλει ἔλθουν ποτὲ καιροὶ ὀποῦ

3. ἤλεκτρον ... ἀσίπου 13. ζάμβυκας] συμβηκόν 23. βασιμίδιον 24. τὸ τῆς ἁγίας τραπέζης

νὰ ἔλθουν βασιλεῖς εἰς ἐσχάτην πτωχείαν καὶ θέλουν καταφθεῖρει αὐτὸν τὸν ἄργυρον ὅλον, διότι αὐτοὶ | ὁποῦ τοῦ εἶπαν αὐτοὺς τοὺς λόγους ἦσαν Ἐπιθ- f. 182v
 ναῖοι ἀστρολόγοι, ὀνόματι Μαξιμίνοσ, ὁ Ἱερόθεοσ καὶ Σύμβουλοσ. Ἦσαν δὲ
 οἱ κολῶνεσ μέσα καὶ ἔξω χίλιεσ, καὶ ὅλεσ οἱ κολῶνεσ ἀπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν
 5 καὶ κάτω ἀπὸ τὰ ποδάρια, ὅλα μὲ λείψανα ἁγίων ἦσαν ἐνθρονιασμένα
 καθὼσ καὶ ἡ τούρ|λα ἡ μεγάλη. Ἦτον δὲ ἡ ἁγία τράπεζοσ χάριν ἁγιασμοῦ f. 183r
 τοῦ ναοῦ.

Ἦρισε δὲ ὁ φιλόχριστοσ βασιλεὺσ ὅτι μέσα εἰσ τὸν ἀσβέστην ὁποῦ ἦτον
 μὲ τὸ κορασάνιν μιγμένοσ νὰ ῥίξουν καθὴν ἡμέραν μισὸ μῶδι ἄσπρα, διὰ
 10 νὰ τὰ εὐρίσκουν οἱ ἐργάται, νὰ ἀνακατώνουν τὴν ἀσβέστην καλὰ. Ἐποίησε f. 183v
 δὲ καὶ δώδεκα ζυγέσ ἱερὰ <σκευή> τῶν δώδεκα ἐορτῶν χωρὶσ τῶν καθημερινῶν,
 καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλύμματα ὅλα τοῦ μαγκάνου, λαβίδεσ καὶ ἀστερίσκοσ
 καὶ σφόγγουσ, ὅλα ἀπὸ χρυσάφιν καὶ ἀσήμιν καὶ μαργαριτάρια καὶ λίθουσ
 πολύτιμουσ, καὶ ὁ ἀριθμὸσ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἦσαν | χίλιεσ. Καὶ τῶν δώδεκα f. 184r
 15 ἐορτῶν τὰ στέμματα ἔκαμεν ἀπὸ δώδεκα ζυγέσ, ὁποῦ γίνονται ὅλεσ ἑκατὸν
 εἴκοσι, ἐνδύματα τῶν ἱερέων, σωληνωτὰ χρυσᾶ διακόσια, ποτηροδισκώματα
 καὶ ἄερα χρυσοῦφαντουσ διὰ λίθων καὶ μαργάρων χιλιάδεσ τρεῖσ, εὐαγγέλια
 χρυσόγραφα | καὶ χρυσᾶ ἔξωθεν μετὰ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων εἴκοσι f. 184v
 τέσσαρα, καὶ καθένα ἡ τιμὴ αὐτοῦ κεντηνάρια δέκα πέντε, θυμιατήρια χρυσᾶ
 20 τριακόσια, λυχνίτασ χρυσοῦσ τριακόσιοσ ἀνὰ λίτρασ σαράντα. Τὰ δὲ πολυκάν-
 δηλα καὶ οἱ βότρυδεσ τοῦ ὅλου ναοῦ χιλιάδεσ τριάντα, ἀπὸ ἀσήμιν καθαρὸν | f. 185r
 κεχρυσωμένα. Ἐπλήρωσε δὲ καὶ τοὺσ μέλλοντασ δουλεύειν τὸν ναὸν καὶ
 ψάλλειν χιλιάδεσ δύο κληρικοῦσ. Ἐπλήρωσε δὲ καὶ τὰ κτήματα εἰσ τὴν ἔξου-
 σίαν καὶ ἔξοδον τοῦ ναοῦ πᾶσαν μετὰ τὸν κλῆρον τριακοσίουσ ἑξήντα πέντε,
 25 ἀπὸ ἀνατολῆσ ἕωσ δύσεωσ, ἄρκτου καὶ μεσημβρίας καὶ ἀπὸ πάσησ | Αἰγύπτου. f. 185v
 Ἐτύπωσε δὲ καὶ τὰσ μεγάλασ ἐορτάσ νὰ δίδουν λάδι μέτρα χίλια, διὰ φωτα-
 γωγίαν τοῦ ναοῦ. Τῶν δὲ λοιπῶν κληρικῶν τί χρεία νὰ λέγωμεν κρασὶν καὶ
 ψωμῖν ὁποῦ ἐπρόσθεσεν νὰ δίδουν τὴν ἡμέραν χίλια καὶ εἰσ τὰσ ἐπισήμουσ
 ἡμέρασ ἀπὸ δύο χιλιάδεσ; Ἐτύπωσε δὲ καὶ ψάλτασ ἑκατὸν, εἰσ | πᾶσα χορὸν f. 186r
 30 ἀπὸ πενήντα. Ἐκαμεν δὲ καὶ δύο ἀσκητήρια σιμὰ τῆσ μεγάλησ ἐκκλησίασ, ἕνα
 τὴν δεξιὰν καὶ ἄλλο τὴν ἀριστεράν. Ὅμοίωσ καὶ τῶν κληρικῶν τὰ κελλία
 σιμὰ τοῦ ναοῦ ἔκαμεν κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν.

Ἐποίησε δὲ καὶ σταυροῦσ πέντε, καλλωπίσασ αὐτοὺσ διὰ χρυσαφίου
 καθαροῦ καὶ μὲ | πολύτιμα λιθάρια, καὶ ἐτιμήθη πᾶσα ἕνασ κεντηνάρια χρυ- f. 186v
 35 σάφι δέκα, μανουάλια δύο χρυσᾶ μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, καὶ ἐτιμήθη
 πᾶσα ἕνα κεντηνάρια χρυσάφι πέντε. Ἐκαμεν καὶ δύο χρυσταλλένια γλυπτὰ,
 καὶ τὰ ποδάρια αὐτῶν ὁλόχρυσα καὶ ἐτιμήθη πᾶσα ἕνα κεντηνάρια χρυσάφι

11. <σκευή> *omisit librarius* 12. ἀστερίσκοσ 16. σολονίτασ χρυσοῦσ διακόσιοσ.
 21. ἔθοιρῦδεσ 22. καὶ χρυσοωμένα 23. κτίσματα 26. μὲ τραχίλια

δῶδεκα. | Ἔκαμεν δὲ καὶ ἄλλα μανουάλια σαράντα ἕως ἀνδρὸς εἰς τὸ μᾶκρος, f. 187^r
ἀκόμη ἄλλα πενήντα χρυσοστόλιστα, νὰ στέκουν μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον
νὰ φέγγουν.

Ἔκαμεν δὲ ἔξοδον εἰς τὸν ἄμβωνα κεντηνάρια τριακόσια ἐξήντα πέντε,
5 ἑνὸς χρόνου ἔσοδια τῆς Αἰγύπτου, ἦγουν χαράτζιν καὶ κουμέρκιν. Λοιπὸν f. 187^v
ἔκαμεν ἔξοδον μέσα καὶ ἔξω εἰς ὄλον τὸν ναὸν κεντηνάρια εἴκοσι μυριάδες
καὶ δύο χιλιάδες ἑξακόσια πενήντα χρυσάφι.

Αὐτὸς γοῦν ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ἀπὸ θεμελίων ἄρχισε τὴν ἐκκλησίαν
νὰ τὴν κτίξῃ ἕως ὅπου τὴν ἐτελείωσεν χάριτι τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς τινὸς συν-
10 δρομὴν πάρεξ | τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς παναχράντου αὐτοῦ f. 188^r
Μητροῦ, θέλησει τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργεία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸς γὰρ
ὁ λόγος καὶ σοφία τοῦ θεοῦ ἐσυνέργησεν αὐτῷ ἐν πᾶσι. Ἔστησε δὲ καὶ
νόμον ὁ βασιλεὺς ὅτι ὅσοι εἶναι ἀφωρεσμένοι ἀπὸ ἁμαρτίας τινὰς νὰ τοὺς
συγχαροῦν. Καὶ ἔκαμεν καὶ φιάλην μὲ δῶδεκα λεοντάρια | μαρμαρένια, καὶ f. 188^v
16 ἔβγαине ἀπὸ τὸ στόμα αἰτῶν νερόν εἰς ἀπόνιψιν τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Ἐν δὲ τῇ
δεξιᾷ πλευρᾷ εἰς τὸ γυναικεῖον ἔκαμεν θάλασσαν ὅπου ἐδέχοντον τὰ νερά
τῆς βροχῆς πῆχες ἐξήντα πέντε, καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἔκαμεν σκάλα,
διὰ νὰ διαβαίνουν οἱ ἱερεῖς. Ἔστησε δὲ καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα | στύλους μαρ- f. 189^r
μαρένιους καὶ ἔκαμεν διὰ τέχνης καὶ ἔρχονταν ἀπὸ τὸ στόμα αὐτῶν νερόν,
20 διὰ νὰ νίβουνται οἱ ἱερεῖς, ὠνόμασε δὲ τὸν τόπον ἐκεῖνο Μητατώρια· τὴν
γὰρ ὠραιότατην ποικιλίαν τὴν πολλὴν καὶ τὴν μεγαλότητα οὐδένας δύναται
νὰ κατανοήσῃ.

Καὶ ὥσάν ἐτελείωσεν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, τὴν ἁγίαν Σοφίαν, | καὶ ὅλα f. 189^v
τὰ ἱερὰ αὐτῆς, τὸν Δεκέβριον μῆναν εἰς τὰς εἴκοσι δύο, ἡμέρα Σαββάτω,
25 ὕστερον ἡτοιμάσθη ὁ βασιλεὺς μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἐκαβαλλίκευσεν
ἀπάνω εἰς ἓνα ἀμάξιν χρυσόν, καὶ τὸ ἔσερναν τέσσαρα ἄσπρα ἄλογα, καὶ
ἦλθεν ἕως τὲς πόρτες τοῦ Αὐγούστου καὶ οὕτως ἐκατέβην ἀπὸ τὸ ἀμάξιν | τὸ f. 190^r
χρυσὸν καὶ ἐσέβην μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου· καὶ ἔσφαξε βόδια χίλια
καὶ πρόβατα δύο χιλιάδες, ἐλάφια ἑξακόσια, τράγους χίλιους, μοσχάρια χίλια,
30 περιστέρια καὶ ἄλλα πουλιά χιλιάδες εἴκοσι μία. Πάντα ταῦτα ἔσφαξεν ὁ
βασιλεὺς καὶ τὰ ἔδωκεν τῶν πτωχῶν, χήρας τε καὶ ὀρφανοῦς καὶ πᾶσι τοῖς f. 190^v
δεομένοις. Ἐδωκεν δὲ καὶ σιτάριν μόδια χιλιάδες πέντε καὶ κρασί μέτρα
χιλιάδες εἴκοσι. Ταῦτα πάντα ἐμοίρασεν καὶ ἔκαμεν θυσίαν διὰ τὴν ἐκκλησίαν
ὅπου ἔκτισεν, ἀπάνω εἰς τρεῖς ὥρες τὰ ἐμοίρασαν αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ
36 Σαββάτου. Τότε ἐσέβην ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ f. 191^r
τοῦ κλήρου καὶ ἦλθον σιμὰ εἰς τὰς ὥραίας πύλας τοῦ ναοῦ χρυσὰς καὶ βασι-
λικὰς πόρτας. Καὶ οὕτως ἐφίλησεν ὁ βασιλεὺς τοῦ πατριάρχου Εὐτυχίου τὴν
χεῖραν καὶ πάραυτα ἔδραμεν μόνος ὁ βασιλεὺς καὶ ὑπῆγεν σιμὰ εἰς τὸν

ἄμβωνα καὶ ἐστάθην ἀντίκρυς τοῦ μεγάλου τούρλου καὶ ἐσήκω|σε τὰς χεῖράς f. 191^v
 του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐβόησε φωνὴν μεγάλην καὶ εἶπεν τρίς· “Δόξα τῷ
 θεῷ, δόξα τῷ θεῷ, δόξα τῷ θεῷ τῷ καταξιώσαντί με τοιοῦτον ἔργον τελειώ-
 5 σαί. Ἐνίκησά σε, Σολομὲ πάνσοφε μὲ ὄλην σου τὴν δόξαν.” Καὶ ὡσὰν ἐξέβην
 ὁ βασιλεὺς, ἔδωκεν τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἀδελφοποιτοῦ του ἑπτὰ κεντη|νάρια f. 192^r
 χρυσάφι καὶ τὰ ἐσκόρπισε εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ἄρπαξεν ὁ λαὸς μετὰ χαρᾶς.
 Ὅμοίως καὶ τὴν αὐριον ἡμέραν ἔρριξε περισσότερα καὶ ἔσφαξε βόδια καὶ
 ζῶα καὶ τὰ ἐμοίρασε τῷ λαῷ. Καὶ ἐδοξάσθη πολλὰ ὁ θεὸς μεγάλως καὶ πάλιν
 ἐποίησεν τὰ θυρανοῖξια τοῦ ναοῦ χρυσᾶ καὶ ἔκαμεν νὰ ἐορτάζουσιν | ἕως τῶν f. 192^v
 10 ἀγίων θεοφανείων καὶ εὐφραίνοντον ὁ βασιλεὺς καὶ εὐεργέτα ἐκείνους ὅπου
 ἐπηρετοῦσαν τὸν ναὸν καὶ οὕτως ἐτελείωσεν τὸν ποθοῦμενον ἔργον αὐτοῦ.
 Ἐδοῦρησεν δὲ ὁ μέγας τοῦρλος, ὡς λέγουσίν τινες, χρόνους δώδεκα. Καὶ
 μετὰ τοὺς δώδεκα χρόνους, ὥρα τῆς ἡμέρας τρίτη, ἔπεσεν ὁ μέγας τοῦρλος
 καὶ ἐσύν|τριψεν τὸν ἀξιοθαύμαστον ἄμβωνα καὶ τὴν σωλέαν καὶ τὴν στρῶσιν f. 193^r
 15 τοῦ ναοῦ τὴν πολῦτιμην ὁμοίως καὶ τὰ χρυσᾶ στήθη καὶ τὲς ἀσημένιες κολῶ-
 νες καὶ οἱ τέσσαρες μερίδες τῶν κτισμάτων. Τὰ δὲ λοιπὰ κτίσματα ἔμειναν
 ἀσάλευτα. Καὶ οὕτως ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τὸν πρωτομάστορα καὶ ἐρώτησε | f. 193^v
 αὐτόν· “διὰ τί αἰτίαν ἔπεσεν ὁ τοῦρλος καὶ δὲν τὸν ἔκαμνες χαμηλότερον;”
 Ὁ δὲ πρωτομάστορος εἶπεν· “ἔστοντας νὰ χαλάσουν τὲς σκαλωσίεις ὀγλίγορα
 20 καὶ τοὺς ἀντίποδας καὶ διὰ νὰ ῥίξουν οἱ τεχνῖται ἀποπάνω τὰ ξύλα καὶ ἀπὸ
 τὸν βάρων ἐτινάκτησαν τὰ θεμέλια ὅπου ἦσαν ἀκόμη νωπὰ καὶ ἐβλάβητη | ὁ f. 194^r
 τοῦρλος καὶ ἔπεσεν.” Εἶπον δὲ καὶ ἄλλοι τεχνῖται ὅτι οὕτως ἔχει ἡ ὑπόθεσις,
 καὶ εἶπεν ὁ πρωτομάστορος· “ἐὰν ὀρίζης, δέσποτα βασιλεῦ, νὰ ποιήσωμεν
 25 ἄλλον τοῦρλον πλατύτερον καὶ χαμηλότερον καὶ τῆς ὥρας στέλνει εἰς τὴν
 νὰ τὸν ἐκάμουν χαμηλότερον.” Καὶ οὕτως ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς καθὼς ὥρισεν
 ὁ πρωτομάστορος, καὶ ἔκαμαν χαμηλότερον τὸν τοῦρλον ἀπὸ τὸν πρῶτον
 ὀργγιῆς πέντε. Καὶ διὰ νὰ μὴν βλαπτῆ ὁ τοῦρλος, ἄφησαν σκαλωσίεις καὶ τὰ
 ἀντίποδα χρόνον ἕνα. ἕως ὅπου ἐστεγνώσεν ὁ τοῦρλος καὶ ἐστερεώθη. Τὸν | f. 194^v
 30 δὲ ἄμβωνα καὶ τὴν σωλέαν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὰ κάμουν ὡς τὸ πρότερον,
 οὔτε τὰ στήθη, οὔτε τὴν στρῶσιν, μόνον τὰ ἔκαμεν μὲ λιθάρια καὶ μὲ κολῶ-
 νες ἐνδυμένες μὲ τὸ ἀσήμιν. Καὶ τὰ στήθη ἀργυρᾶ, ὁμοίως καὶ τὰ βηλόθυρα
 καὶ τὰ διάστιχα, καὶ εἰς τὸν ἄμβωνα τοῦρλον δὲν ἔκαμαν, διὰ τὴν πο|λλὴν f. 195^r
 35 ἐξοδον. Καὶ οὕτως ἔστειλεν εἰς τὴν Προικόννησον ἡγουν εἰς τὸν Μαρμαρᾶν
 καὶ ἔκοψαν μάρμαρα καὶ τὰ ἐτέχνευσαν οἱ τεχνῖται καὶ τὰ ἔβαλαν εἰς τὴν
 στρῶσιν, ἀμὴ δὲν ἔσωσαν ὡς τὰ πρῶτα εὖμορφα καὶ πολῦτιμα καὶ μεγάλα.
 Καὶ ὅταν ἔκοψαν τὲς σκαλωσίεις τοῦ τοῦρλου ἔβαλαν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν
 νεῖρον πολύν, ἕως ὅπου ἐκατέβαζε τὰ ξύλα καὶ ἐκτυποῦσαν εἰς τὸ νερὸν καὶ f. 196^r

2. τρις 19. ἔστοντας 29. ποιήσω μὲν

δὲν ἐβλάβετον ὁ ναός, οὐδὲ τὰ θεμέλια ἐταράσσονταν. Καὶ ὅσοι λέγουσι ὅτι ὁ Ἰουστίνος ὁ ἀνεπιὸς αὐτοῦ ἔκτισε τὸν τοῦρον καὶ ἄλλο τι ψεύδονται.

Ἔγινε δὲ καὶ σύνοδος τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ κατὰ Σεβήρου. Ἔγινε δὲ καὶ μέγα θανατικὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν f.196^v
 5 τόσον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀπόμειναν ἄταφοι οἱ περισσότεροι, ὅπου δὲν ἐδύ-
 νοντον τὰ κρεββάτια νὰ τοὺς ἐβγάξουν. Ἔγιναν δὲ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βροντῆς
 πολλές, καὶ τότε ἔπεσεν ὁ τοῦρος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλυπήθη ὁ
 βασιλεὺς ὅτι ἔπεσαν καὶ ἄλλες ἐκκλησίαι πολλές καὶ ὁσπίτια. Καὶ τὴν ἑορτὴν f.197^r
 τῶν Χριστουγέννων ὑπῆγεν ὁ βασιλεὺς χωρὶς τὸ στέμμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
 10 ὁμοίως καὶ τὰ ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅσα φαγητὰ εἶχεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν
 τριάπεζάν του τὰ ἔδωκεν τῶν πτωχῶν. Ἐκαμε δὲ καὶ ἀπάνω εἰς μίαν κολώνα
 τὸν ἑαυτὸν του | καβαλλάρην ὀμπρὸς εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ ἐκράτει f.197^v
 εἰς τὸ χεῖρον του τὸ ζερβὸν ἓνα μῆλον, ἥγουν ἀφέντης τοῦ κόσμου, καὶ εἰς τὸ
 δεξιὸν ὥριζε τὰ ἔθνη νὰ μὴν ἔλθουν εἰς τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων.

15 Ἔστειλεν δὲ καὶ τὸν Βελισάριον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ μετὰ πλῆθος
 λαοῦ νὰ πολεμήσῃ τὴν Ἐγκλητέρα καὶ | τὴν Φράτζαν καὶ ὑπῆγεν καὶ τὰ f.198^r
 ἑκατάφθειρεν ὅλα καὶ ἐγύρισε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ νίκης μεγά-
 λης. Ἐγλύτωσε δὲ καὶ τὸν βασιλέαν ἐκ τοῦ Ἱπποδρομίου ὅπου ἔγινεν ἐπι-
 βουλία κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἐστόριζεν τὸν ὁ βασιλεὺς εἰς μίαν μερέαν τῶν φλω-
 20 ρίων ὅπου ἑσταμπάριζαν ἀρματωμένον, καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὸν βασιλέαν, καὶ f.198^v
 ἔγραφεν οὕτως τὸ φλωρίον· “Βελισάριος ἡ δόξα τῶν Ῥωμαίων,·. Ἄλλὰ ὁ
 φθόνος τὸν ἐκατέστησεν χείρων ἀπὸ τὸ πρῶτον· καὶ ἐφυλακώθη εἰς σκοτεινο-
 τάτην φυλακὴν, καὶ τέλος πάντων τὸν ἀποτύφλωσαν καὶ ἔβγαλαν τὰ μάτια του.

Ἄλλο δὲ βασιλεὺς πολλὰς ἐκκλησίας ἀνήγειρεν, καὶ τὴν πενταγέφυρον τοῦ f.199^r
 25 Σακάρως, καὶ εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ἐκινήθη εἰς δόγμα περὶ τοῦ φθαρτοῦ καὶ
 ἀφθάρτου. Ἐτελεύτησεν ἐν ἔτει ,ς.τ.μ.θ. Ν^{ος} ΙΔ^{ης}.

N. BANESCU